

Publicatiebeleid CHE

De uitgangspunten voor en het functioneren van het publicatieproces

*Auteur: Kraaikamp, G.J.
Vastgesteld door Kernteam Onderzoek, d.d. 23 maart 2020*

1 Inhoud

1	Inhoud	1
2	Publiceren op de CHE	2
2.1	Aanleiding.....	2
	Toename publicaties.....	2
	Structureel meten van Impact.....	2
	Reikwijdte	2
2.2	Publicatieproces op de CHE	3
	Begripsbepaling	3
	Bewustwording lectoren, docent-onderzoekers en publicerende docenten.....	4
	Auteursrecht.....	5
	Open Access.....	5
	Opgaven.....	6
2.3	Publicatiebeleid.....	7
	Doel.....	7
	Typologie publicaties	7
	Auteursrecht en het hoger onderwijs	7
	Uitgangspunten voor het proces publiceren bij CHE.....	8
2.4	Maatregelen	9
2.5	Beoogde effecten	9
2.6	Monitoring.....	10
3	Bronnenlijst	11

2 Publiceren op de CHE

2.1 Aanleiding

Toename publicaties

Het aantal onderzoekers op de CHE groeit. Het aantal publicaties zal, naar verwachting, de komende jaren steeds verder toenemen. De CHE is geholpen met een duidelijke, uniforme en praktische werkwijze voor het archiveren van publicaties. Bij veel hogescholen is dit aanleiding geweest tot het opstellen van een publicatiebeleid. SURF HBO-Kennisinfrastructuur adviseert en ondersteunt hierbij.

Structureel meten van Impact

Praktijkgericht onderzoek onderscheidt zich door haar focus op de doorwerking van de kennisontwikkeling in het werkveld, het onderwijs en het kennisdomein (KNAW et al., 2018). In het BKO 2016 – 2022 krijgt het meten van de impact dan ook veel nadruk (Vereniging Hogescholen, 2015). Het goed archiveren van de publicaties helpt hierbij.

Reikwijdte

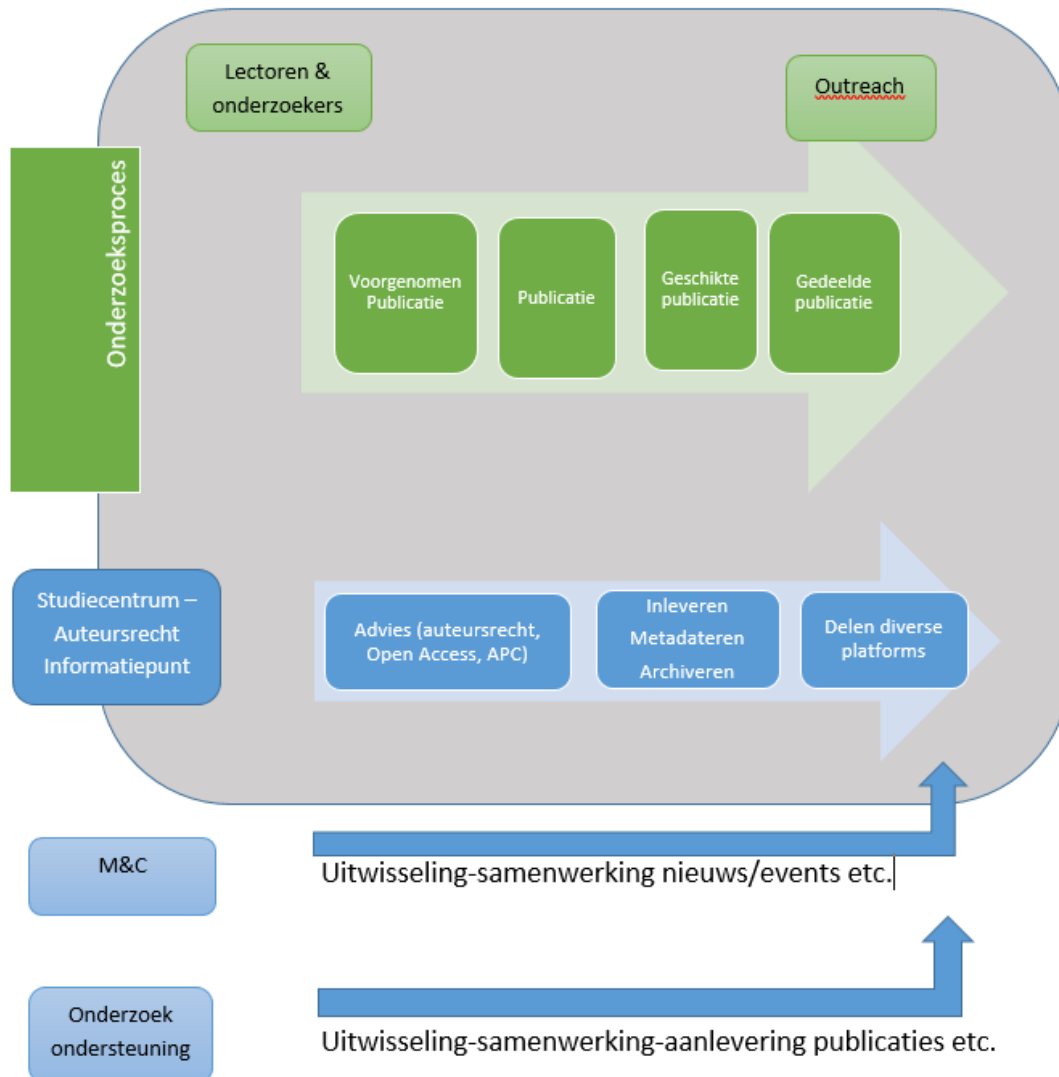
Deze beleidsnotitie betreft alle publicaties die lectoren, docent-onderzoekers en publicerende docenten van de CHE publiceren vanuit hun aanstelling aan de hogeschool. De beleidsnotitie refereert aan deze groep medewerkers als 'onderzoeker'. Het beleid in deze notitie gaat met terugwerkende kracht gelden voor het archiveren van relevante publicaties vanaf 1 januari 2019.

2.2 Publicatieproces op de CHE

Begripsbepaling

Deze beleidsnotitie richt zich op het publicatieproces op de CHE, gevisualiseerd in onderstaand schema.

Publicatieproces Christelijke Hogeschool Ede

De volgende begripsbepalingen verhelderen het publicatieproces

- Publiceren: het proces van opleveren van een hoogwaardig kennisproduct tot het beschikbaar stellen van dit product voor specifieke doelgroepen.

- Repository 'Sharekit': De CHE is onderdeel van de HBO-KennisInfrastructuur (HKI) en beschikt daarmee over een digitale bewaarplaats (repository) om alle publicaties goed te archiveren, beschikbaar en zichtbaar te maken op de CHE-website, de HBO Kennisbank, Narcis, en Google Scholar. Een Repository is een online archief en wordt ook wel 'self-archiving' of digitale bewaarplaats genoemd. Alle universiteiten en de meeste hbo-instellingen hebben een repository voor de opslag van de publicaties van hun onderzoekers. De CHE-repository heet 'Sharekit'. De repository 'Sharekit' gaat functioneren als schakel naar het Platform Praktijkgericht Onderzoek. De hogescholen hebben afgesproken hun onderzoek via dit platform landelijk toegankelijk te maken.
- Archiveren: duurzame opslag van een publicatie in de digitale bewaarplaats (repository)
- Auteursrecht Informatiepunt (AIP): Bij het publiceren en (her)gebruiken van een artikel, paper, boek of hoofdstuk uit een boek, speelt auteursrecht altijd een rol. Het Auteursrechteninformatiepunt (AIP) is er om onderzoekers, docenten en studenten hierover goed te informeren en adviseren. Het AIP is gekoppeld aan het Studiecentrum en aangesloten bij het landelijk netwerk NAI-HBO
- Open Access: Een kennisproduct dat zonder financiële, juridische of technische belemmeringen voor iedereen beschikbaar is.
- Onderzoekers: in deze notitie wordt met 'onderzoekers' ook de publicerende docent bedoeld. Hoewel onderkent wordt dat het publiceren van artikelen voor hen in een andere context plaatsvindt, gelden voor hen dezelfde regels van het auteursrecht en in grote lijnen dezelfde processen bij het publiceren van een artikel. Ook de artikelen van docenten zouden zoveel mogelijk op de website een plek moeten krijgen en duurzaam worden opgeslagen.

Bewustwording lectoren, docent-onderzoekers en publicerende docenten

Onderzoekende medewerkers van de CHE publiceren nu voornamelijk in vakbladen. Ook publiceren op het platform 'Researchgate' is een veel gebruikte werkwijze van bekendheid geven aan een publicatie. Zo'n publicatie is vaak de afronding van een intensief onderzoekstraject. Een publicerende onderzoeker of docent kan dan gemakkelijk vergeten de publicatie aan te bieden aan het Studiecentrum voor archivering en aan te bieden voor publicatie op andere platforms. Uit intern onderzoek blijkt dan ook dat niet iedere publicerende onderzoeker en docent op de CHE zijn of haar publicaties van praktijkgericht onderzoek laat archiveren door het Studiecentrum in de CHE repository.

Administratieve processen hebben in het algemeen weinig prioriteit bij onderzoekers, vanwege het gebrek aan tijd, onbekendheid met de processen, gevoel van omslachtigheid, en het idee dat men klaar is na het indienen van de publicatie. Bovendien ontbreekt er een heldere beschrijving van de werkprocessen die onderzoekers ondersteunen bij het duurzaam opslaan en is onvoldoende duidelijk welke publicaties geschikt zijn om aan te leveren. In dit kader is in april 2019 al de 'Handleiding Publiceren en Auteursrecht' aan de onderzoekers beschikbaar gesteld.

Bovendien functioneert de huidige technische koppeling tussen de archiefbewaarplaats ('repository') en de CHE-website niet optimaal. Onderzoekers zien niet het effect van de administratieve handeling.

Omdat niet alle publicaties geschikt zijn om te plaatsen op de CHE website en de HBO Kennisbank is het wenselijk om een andere koppeling (API) te hanteren die het mogelijk maakt publicaties te selecteren op geschiktheid voor publicatie op de website. De koppeling zorgt er dan voor dat deze publicaties automatisch op de website (en de HBO Kennisbank) komen of alleen worden opgeslagen.

Auteursrecht

Naast de praktische en technische belemmeringen in het publicatieproces is er bij sommige onderzoekers onduidelijkheid en onbekendheid over het auteursrecht van publicaties. Formeel bezit de Christelijke Hogeschool Ede als werkgever het auteursrecht op alle publicaties van haar werknemers. De uitgangspunten die de CHE hanteert bij het uitoefenen van het auteursrecht zijn echter niet eenduidig vastgelegd en gedeeld. Bij publiceren in de meeste vakbladen wordt het auteursrecht praktisch altijd overgedragen aan een uitgever met als mogelijke consequentie: De CHE mag zijn eigen publicaties niet publiceren op de website. Het is daarom belangrijk voorafgaand aan publicatie goede afspraken te maken met de uitgever. Er gaat nu veel tijd zitten in overleg achteraf met uitgevers over toestemming voor publicatie door de CHE op de eigen website en op andere platforms. Het Studiecentrum biedt lectoren en onderzoekers ondersteuning als Auteursrecht Informatiepunt.

Open Access

Het breed toegankelijk maken van onderzoek dat is gefinancierd met publiek geld staat hoog op de agenda van het onderzoeksbeleid van het HBO. De afgelopen jaren zijn de volgende stappen gezet bij de realisatie van open access.

- Met de ondertekening van de Berlin-Declaration (Max Planck, 2003) scharen alle hogescholen in Nederland zich achter de doelstelling onderzoeksoutput van hogescholen kosteloos toegankelijk te maken voor iedereen;
- Alle wetenschappelijke artikelen 100% Open Access beschikbaar in 2024 stelt staatssecretaris Dekker (2013). De Europese ministerraad stelt in 2016 dat alle wetenschappelijke artikelen vrij beschikbaar moeten zijn in 2020;
- Het Regeerakkoord (Rutte, Van Haersma Buma, Pechtold, & Segers, 2017) stelt dat Open Access en Open Science de norm worden in wetenschappelijk onderzoek;
- In 2017 verschijnt het Nationaal Plan Open Science (Nationaal Platform Open Science, 2017), ondertekend door onder meer de Vereniging Hogescholen. Voor alle kennisinstellingen en onderzoeksdomeinen worden in 2020 open access en optimaal hergebruik van onderzoeksdata de norm.

Ook de CHE schaaft zich achter de doelstelling om de publicaties kosteloos toegankelijk te maken. Daarvoor zijn drie routes mogelijk: groen, goud en hybride (zie kader).

Open Acces: Groen, goud of hybride

Open access is een brede internationale academische beweging die streeft naar vrije, gratis online toegang tot wetenschappelijke informatie, zoals [publicaties](#) en [data](#). Als iedereen de inhoud kan lezen, downloaden, kopiëren, distribueren, printen, indexeren, in het [onderwijs](#) gebruiken, ernaar en erin zoeken, of anderszins gebruiken binnen de wettelijk geldende afspraken, wordt de publicatie 'open access' genoemd. Er zijn dan geen financiële, juridische of technische barrières om de informatie te lezen.

Er zijn twee manieren om Open Access te bereiken:

- Groene route: Bij groen Open Access wordt een artikel gepubliceerd in een traditioneel abonnementstijdschrift waarna de definitieve auteursversie van het artikel óók gedeponeerd wordt in een Open Access repository (voor de CHE is dat [Sharekit](#)). Als redelijke termijn wordt een uniforme standaard van zes maanden gehanteerd. Binnen het hbo worden de meeste artikelen gepubliceerd in deze tijdschriften. De groene route is binnen deze sector dan ook de meest wenselijke.
- Gouden route: Publicatie vindt plaats in wetenschappelijke journals. Wanneer onderzoeksresultaten via de gouden route zijn gepubliceerd, zijn ze voor de lezer direct gratis toegankelijk op het platform van de uitgever. De publicatiekosten (Article Processing Charges of APC's) worden betaald door: de auteur, de instelling waarbij de auteur werkt, of de organisatie die het onderzoek financiert. Dit gaat binnen het HBO slechts op voor een minderheid van de publicaties.

Soms wordt nog een tussenvorm gehanteerd:

- Hybride route: Naast volledige gouden Open Access tijdschriften zijn er de zogenaamde hybride tijdschriften die na betaling van APC's individuele artikelen als Open Access presenteren binnen het bestaande abonnementenmodel.

Opgaven

De huidige praktijk en de ontwikkelingen bij het publiceren leidt tot de volgende opgaven:

- Bij het Studiecentrum is niet volledig bekend wie publicerende medewerkers zijn. Buiten de bekende groep van lectoren en kenniskringleden brengen nog diverse andere medewerkers actief publicaties uit. Het Studiecentrum krijgt deze medewerkers graag in het vizier;
- Van veel publicaties wordt het auteursrecht overgedragen aan een uitgever, zonder dat het Studiecentrum hierin is gekend, waardoor de CHE publicaties niet altijd kan publiceren op haar eigen website;
- CHE publicaties van praktijkgericht onderzoek zijn niet compleet en volledig beschikbaar, gearchiveerd en toegankelijk. Er is daarmee onvoldoende zicht op alle publicaties en dit belemmert het meten van de impact in het kader van het Brancheprotocol Kwaliteit Onderzoek 2019 - 2022. Bovendien zijn de niet gearchiveerde publicaties moeilijker toegankelijk voor nieuw onderzoek;
- Onderzoekers en docenten missen een kans op een groter bereik, omdat bewaarde publicaties worden doorgezeten via de website van de CHE, en de externe platforms en zoekmachines. De CHE mist daarmee kansen om te communiceren over de kennisproducten en het aanspreken van nieuwe doelgroepen.

2.3 Publicatiebeleid

Doel

Het doel van dit publicatiebeleid is het snel, open en laagdrempelig beschikbaar stellen van binnen de CHE gegenereerde hoogwaardige kennis aan de eigen instelling, particulieren, bedrijven, instellingen en overheden, om het bereik te vergroten, door onderzoekers bewust bekwaam te maken in het aanleveren van publicaties.

Typologie publicaties

Binnen de CHE wordt de volgende publicatie-matrix gehanteerd met negen vormen van naar buiten treden, zie Figuur 1 . Onderzoekers en publicerende docenten identificeren hun publicaties op basis van dit overzicht.

	TALK Media Presentatie Lezing	TEXT online nieuwsbericht/ column/ website/congrespaper	TEXT publicatie
Opinievorming			
Professioneel niveau			
Wetenschappelijk niveau			

Figuur 1 Categoriëring van publicaties op de CHE (naar J. van der Stoep).

Auteursrecht en het hoger onderwijs

Om de uitkomsten van praktijkgericht onderzoek op een zorgvuldige wijze te kunnen delen binnen en buiten de CHE is het nodig om duidelijkheid te bieden over de vraag waar het auteursrecht ligt op werken gemaakt in het HBO (Bron: 'Auteurswet' (1912) en CAO-HBO 2018-2020).

Het auteursrecht en de onderzoeker met een (vast) dienstverband

Christelijke Hogeschool Ede oefent het auteursrecht uit over alles wat vanuit de rol als werknemer aan de CHE wordt gepubliceerd. De tijd en de plek waar het werk gebeurt maakt daarvoor niet uit. Het auteursrecht op werken van freelancers, uitzendkrachten en andere partijen komt niet automatisch toe aan de hogeschool. Het is in dat geval raadzaam om in een overeenkomst heldere afspraken te maken over het auteursrecht.

Het gezamenlijke auteursrecht

Van gezamenlijk auteursrecht is sprake als er meerdere auteurs van verschillende instellingen zijn of als een CHE-medewerker voor meerdere werkgevers aan een onderzoek werkt. In het geval een kennisproduct is gemaakt door meerdere auteurs, onder wie auteurs die niet aan de CHE zijn verbonden, is bij publicatie toestemming nodig van de verschillende auteursrechthebbenden. Deze afspraken dienen schriftelijk te worden vastgelegd.

Het auteursrecht en de student

Het auteursrecht op kennisproducten vervaardigd door een student in het kader van zijn/haar studie aan de CHE berust bij de student. Dit aspect valt buiten de scope van het publicatiebeleid.

Uitgangspunten voor het proces publiceren bij CHE

Uitgangspunt voor de Christelijke Hogeschool Ede is dat onderzoek in alle vrijheid moet kunnen plaatsvinden en dat zij geen zeggenschap nastreeft over de manier waarop de uitkomsten van het onderzoek en de opvattingen van de onderzoeker worden gepubliceerd. Alle resultaten moeten vrijelijk gepubliceerd kunnen worden. Zij delegeert daarom de uitoefening van het auteursrecht naar de onderzoeker. De CHE stelt hierbij wel de volgende eisen:

- CHE is eigenaar van de publicaties en bezit het auteursrecht op de publicaties van de CHE-onderzoekers. Het Studiecentrum is het auteursrechtinformatiepunt en heeft de rol van adviseur. Elke onderzoeker die wil gaan publiceren moet de publicatie aanleveren bij het Studiecentrum. De onderzoeker is en blijft inhoudelijk verantwoordelijk.
- Een onderzoeker publiceert artikelen Open Access via de groene route en met gebruikmaking van een gebruikslicentie. Dit betekent dat onderzoekers tijdig in gesprek gaan met de redacties van tijdschriften over de termijn waarin het tijdschrift het alleenrecht heeft op publicatie. Deze termijn is maximaal 6 maanden. Het Auteursrecht InformatiePunt (AIP) ondersteunt onderzoekers van de CHE bij de onderhandeling met redacties.
- Het beschikbaar stellen van de gepubliceerde versie (full-tekst) voor de website van de CHE en de HBO Kennisbank. Voordat de onderzoeker afspraken maakt met een uitgever en publiceert kan zij/hij contact opnemen met het Studiecentrum om te bespreken wat dit betekent voor het Open Access plaatsen van het artikel. Dit kan gaan over de termijn waarna dit mag, welke versie mag worden geplaatst (pre-print, post-print of gepubliceerde versie) en of dat plaatsing sowieso is toegestaan.
- Wees je als onderzoeker bewust van overdracht van het auteursrecht van de CHE aan uitgevers en probeer zo mogelijk ruimte te laten voor plaatsing van de publicatie op de website van de CHE. Neem bij vragen contact op met het Auteursrecht Informatiepunt.

Deze uitgangspunten moeten een soepel en transparant publicatieproces mogelijk maken, met een heldere rolverdeling tussen de onderzoeker en de ondersteunende diensten. De verantwoordelijkheid van de onderzoeker voor zijn/haar publicatie blijft overeind terwijl tegelijkertijd duidelijkheid bestaat over het auteursrecht van de CHE. Om het publicatieproces soepel te laten verlopen is goede communicatie tussen de onderzoeker, het Studiecentrum en eventuele andere betrokken afdelingen (bijvoorbeeld M&C voor nieuws en events) onontbeerlijk.

De CHE onderkent dat de praktijk van het onderzoeks- en publicatieproces vaak hectisch is en werkt met deadlines. Het Publicatiebeleid wil vooral borgen dat publicaties beschikbaar komen voor publicatie op de CHE website en andere platforms ter vergroting van het bereik. Hiervoor is duurzame opslag noodzakelijk. Het zal in de praktijk niet altijd mogelijk zijn om zaken vooraf te regelen maar het is wel van belang om elkaar te informeren rondom het publicatieproces.

2.4 Maatregelen

Om dit beleid uit te voeren zijn de volgende maatregelen en afspraken nodig.

1. Bekendmaking van het Publicatiebeleid CHE en de publicatie-route zoals opgenomen in het schema 'Publicatieproces Christelijke Hogeschool Ede d.d. 9 juli 2019' en het informeren van lectoren en onderzoekers in informatiebijeenkomsten;
2. Het aanstellen van lectoren als contactpersoon voor het lectoraat die het contact onderhouden tussen het lectoraat en het Studiecentrum over geplande publicaties, Open Access en het auteursrecht;
3. Het centraal beheren van een contactenlijst met alle lectoren, docent-onderzoekers en publicerende docenten van de CHE (binnen en buiten de lectoraten);
4. Het studiecentrum neemt initiatief voor structureel overleg met M&C over de publicaties die zij ontvangen van onderzoekers. M&C houdt een communicatiekalender bij voor onderzoek, zodat centraal inzicht ontstaat in komende nieuwsberichten en events en eventueel bijbehorende publicaties;
5. Maken en ingebruikname van de API (koppeling tussen website en repository Sharekit);
6. Toepassen van de 'Handleiding Publiceren & Auteursrecht' (juni 2019);
7. Halfjaarlijks contact zoeken met onderzoekers over nieuwe en voorgenomen publicaties, zo mogelijk georganiseerd rond een informatiebijeenkomst 'publicatiebeleid';
8. Bekendmaking van het Publicatiebeleid in een CHE-nieuwsbericht;
9. In het projectvoorstel van een intern of extern onderzoeksproject opnemen welke publicaties worden beoogd.

2.5 Beoogde effecten

Wanneer het publicatiebeleid door de CHE wordt vastgesteld en de gewenste maatregelen worden genomen moeten de volgende effecten zichtbaar worden:

- Onderzoekers zijn zich meer bewust van interne publicatieproces en auteursrechtelijke aspecten (Open Access publiceren etc.)
- Alle relevante publicaties zijn bekend bij Studiecentrum
- Alle relevante publicaties zijn gearchiveerd en beschikbaar voor kwaliteitszorg
- Duidelijke, toegankelijke en actuele presentatie van relevante publicaties op de CHE-website
- Bereik van publicaties is toegenomen en (potentiële) doelgroepen worden beter benaderd

2.6 Monitoring

De uitvoering van het Publicatiebeleid zal op een aantal manieren worden gemonitord. In de eerste plaats door middel van de jaarlijkse aanlevering van de 'Literatuurlijst valorisatie CHE-onderzoek' waarin alle relevante publicaties worden opgenomen. Daarnaast zal het Studiecentrum halfjaarlijks contact onderhouden met onderzoekers over publicaties. Tenslotte zal het Studiecentrum het aantal binnenkomende verzoeken/aanvragen bij het Auteursrecht Informatiepunt vastleggen en niet-aangeleverde publicaties proberen te signaleren en te achterhalen.

3 Bronnenlijst

Dekker, S. (15 november 2013). *Brief van de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap*. Geraadpleegd op 5 november 2019, van <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31288-354.html>

KNAW, NFU, NWO, TO2-federatie, Vereniging Hogescholen, & VSNU (2018). *Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit*. Geraadpleegd op 5 november 2019, van <https://doi.org/10.17026/dans-2cj-nvwu>

Max Planck (2003). *Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities*. Geraadpleegd op 5 november 2019, van <https://openaccess.mpg.de/Berlin-Declaration>

Nationaal Platform Open Science (2017). *Nationaal Plan Open Science*. Geraadpleegd op 5 november 2019, van <https://www.openscience.nl/het-nationaal-platform-open-science/nationaal-plan-open-science>

Rutte, M., Van Haersma Buma, S., Pechtold, A., & Segers, G.-J. (2017). *Vertrouwen in de toekomst. Regeerakkoord 2017 – 2021*. Geraadpleegd op 5 november 2019, van <https://www.kabinetsformatie2017.nl/documenten/publicaties/2017/10/10/regeerakkoord-vertrouwen-in-de-toekomst>

Vereniging Hogescholen (2015). *Brancheprotocol Kwaliteitszorg Onderzoek 2016– 2022. Kwaliteitszorgstelsel Praktijkgericht Onderzoek Hogescholen*. Geraadpleegd op 5 november 2019, van <https://www.vereniginghogescholen.nl/actueel/actualiteiten/brancheprotocol-onderzoek-2016-2022>